

Prof. dr hab. Leonarda Dacewicz
Wydział Filologiczny
Uniwersytet w Białymstoku
e-mail: Ldacewicz@interia.pl

Ocena dorobku naukowego dr Doroty Chudyk w postępowaniu habilitacyjnym

Wszystkie etapy kariery zawodowej dr Doroty Chudyk są związane z Wyższą Szkołą Pedagogiczną w Rzeszowie (obecnie Uniwersytet Rzeszowski). Tytuł magistra filologii rosyjskiej o specjalności nauczycielskiej uzyskała w 1989 roku na Wydziale Filologicznym WSP na podstawie pracy *Словосочетания глаголов движения с именами существительными в русском языке и их польские эквиваленты* napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Mariana Bobrana. Na tym samym Wydziale, dziesięć lat później, pod tym samym kierunkiem, obroniła pracę doktorską pt. *Składnia przysłówków gradualnych w języku rosyjskim w porównaniu z językiem polskim* i otrzymała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa.

W WSP pracowała kolejno na stanowiskach: asystenta-stażysty, asystenta, adiunkta. Obecnie zajmuje stanowisko starszego wykładowcy w Instytucie Filologii Rosyjskiej. W latach 2001-2009 była zatrudniona w Instytucie Polonistyki Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej (od 2005 Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska) w Przemyślu na stanowisku wykładowcy.

1. Ocena osiągnięć naukowych

Prowadzone przez dr D. Chudyk badania pozostają w nurcie językoznawstwa porównawczego synchronicznego. Koncentrują się na zagadnieniach semantycznych i składniowych w ujęciu konfrontatywnym polsko-rosyjskim. Początkowo zainteresowania naukowe Badaczki dotyczyły łączliwości rosyjskich i polskich przysłówków gradualnych, jako jednego z typów wykładników kwantyfikacyjnych. Aktualnie dr D. Chudyk przyjęła perspektywę badawczą polegającą na postrzeganiu materiału rosyjskiego przez pryzmat polszczyzny. Można zgodzić się z Jej zdaniem, że ten nurt badawczy pozwoli głębiej poznać

istotę opisywanego zjawiska, a wyniki przeprowadzonych analiz znajdują praktyczne zastosowanie w dydaktyce, w kształceniu nauczycieli i tłumaczy, a także w praktyce translatorskiej. Są to działania bardzo ważne w dzisiejszej dynamicznie rozwijającej się sferze kontaktów międzynarodowych.

Na dorobek naukowy dr D. Chudyk składają się następujące publikacje:

- monografia *Semantyka i łączliwość przysłówków gradualnych w języku rosyjskim w porównaniu z ekwiwalentami polskimi (na materiale tekstów literatury pięknej)*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Rzeszowie, Rzeszów 2006.

- siedem rozdziałów w monografiach zbiorowych

- 41 artykułów, z czego 5 ukazało się za granicą (w Odessie, Sankt Petersburgu i Witebsku), 36 w Polsce (w ośrodkach naukowych i uniwersyteckich: w Białymstoku, Krakowie, Katowicach, Olsztynie, Przemyślu, Rzeszowie, Wrocławiu i Zielonej Górze). W liczbie 49 publikacji znalazło się 21 napisanych w języku rosyjskim, pozostałe - w języku polskim.

2. Ocena osiągnięcia naukowego – cyklu artykułów

Osiągnięcie naukowe, zatytułowane *Rosyjskie i polskie konstrukcje komparatywne z nazwą koloru w funkcji podstawy porównania*, tworzy cykl 11 artykułów (4 opublikowano w monografiach zbiorowych, 7 w czasopiśmie i zbiorach artykułów). Siedem artykułów napisano w języku rosyjskim. Zagadnienia związane z nazwami barw w funkcji tertium comparationis były prezentowane na 5 międzynarodowych krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych (w Odessie, Sankt-Petersburgu, Pobierowie i Rzeszowie).

Omawiane osiągnięcie naukowe, jak pisze jego Autorka, mieści się w obszarze zagadnień związanych z zagadnieniami gradacji, komparacji, intensyfikacji oraz różnorodnych sposobów ich językowego wyrażania, do których należą między innymi zwroty porównawcze.

Przedmiotem badań i analizy przedstawionej w cyklu artykułów był korpus składający się z 2700 rosyjskich i 1307 polskich zwrotów komparatywnych z przymiotnikowymi nazwami kolorów w funkcji podstawy porównania (użytych zarówno w ich znaczeniu podstawowym, jak i w znaczeniach przenośnych). Zgromadzony materiał badawczy pochodzi z korpusów internetowych (Национальный корпус русского языка, Narodowy Korpus Języka Polskiego, Polsko-rosyjski i rosyjsko-polski korpus równoległy). Wyekscerpowany z wymienionych źródeł materiał odznacza się znacznym zróżnicowaniem semantycznym i strukturalnym.

Wybór tematu cyklu Habilitantka uzasadnia w następujący sposób: „W bardzo bogatej literaturze lingwistycznej, dotyczącej porównania, konstrukcjom komparatywnym z elementem kolorystycznym poświęca się stosunkowo niewiele miejsca, najczęściej przy omawianiu innych zagadnień”. Ten stan rzeczy potwierdza przegląd literatury przedmiotu dokonany w artykule „*Сравнительные конструкции в лингвистических исследованиях*” (2018). Ponadto stwierdziła, że, jak dotąd, w centrum zainteresowania badaczy znajdowały się głównie zwroty sfrazeologizowane, w których „poprzez częste użycie w podobnych kontekstach zaciera się obrazowość”. W związku z tym pisarze w różny sposób przekształcają utarte zwroty, tworzą też zupełnie nowe, m.in. także okazjonalne, które pozwalają w indywidualny autorski sposób przedstawiać określone obrazy rzeczywistości pozajęzykowej. We wszystkich artykułach cyklu Autorka poddała analizie obydwie typy zwrotów: sfrazeologizowane i okazjonalne. Z wynurzeń tych wynika, że z założenia starała się wypełnić oczywistą lukę badawczą w obszarze językoznawstwa porównawczego.

Prace, wchodzące w skład cyklu, zostały opublikowane w latach 2007-2018. Ukazywały się dość nierównomiernie, bowiem pierwszy tekst pojawił się w 2007 roku, a 8 kolejnych w latach 2011-2014, i jak można przypuszczać, wówczas powstała idea cyklu, ponieważ artykuł wstępny i artykuł podsumowujący ukazały się drukiem w roku 2018.

Cykl otwiera artykuł „*Сравнительные конструкции в лингвистических исследованиях*” opublikowany w 2018 roku. O jego zawartości Autorka pisze: „Omówiłam w nim literaturę teoretyczną dotyczącą kategorii komparatywności, nazywanej niekiedy kategorią kategorii. Zwróciłam uwagę na prace poświęcone porównaniom logicznym, ich cechom i etapom, na językowe sposoby wyrażania komparacji, ilość komponentów porównania i relacje semantyczne pomiędzy nimi. Przytoczyłam różnorodne klasyfikacje konstrukcji porównawczych w zależności od przyjętego kryterium”.

Z jednej strony jest to artykuł wstępny, wprowadzający do cyklu publikacji poświęconych polskim i rosyjskim konstrukcjom komparatywnym z nazwą koloru, z drugiej zaś, opublikowany jako ostatni, czyli na takim etapie badań, na którym Autorka miała własne przemyślenia, doświadczenie zdobyte w trakcie pisania poszczególnych „kolorystycznych” artykułów. Szkoda więc, że w artykule o charakterze teoretycznym nie ma śladu własnych przemyśleń, tylko stwierdzenie: „Ze względu na tematykę własnych rozważań poświęciłam również uwagę porównaniom obrazowym i przedstawiłam krótki przegląd prac, w których w mniej lub bardziej rozwinięty sposób pojawiają się omówienia zwrotów porównawczych z elementem kolorystycznym”. Zgodnie z tym, co pisze Habilitantka w Autoreferacie, tekst ten ma charakter kompilacyjny, i tak jest w istocie. Prezentowane są w nim teorie innych

badaczy. Z 19 stron artykułu prawie 5,5 zajmuje bibliografia, 85 pozycji, z czego w tekście artykułu w mniejszym lub większym stopniu Autorka przywołuje niespełna połowę, reszta została włączona na zasadzie wymienienia nazwisk badaczy i podaniu ich prac w spisie bibliografii. Można zatem ten zabieg potraktować jako swoiste omówienie stanu badań poświęconych różnym aspektom badawczym zwrotów porównawczych, w tym z nazwami kolorów w składzie.

Istotnym elementem w tym artykule jest omówienie podstawowej terminologii, która stanowi ważny element organizacyjny podstawy rozważań wykorzystywany w każdym artykule cyklu. Chodzi głównie o takie terminy jak: *obiekt (człon) porównywany*, *obiekt (człon) porównujący*, w języku rosyjskim *объект сравнения и субъект сравнения*. We wcześniej wydanych artykułach te kluczowe terminy są objaśniane w przypisach lub na zasadzie odesłania m.in. do pracy A. Wysoczańskiego *Językowy obraz świata w porównaniach zleksykalizowanych na materiale wybranych języków* (Wrocław 2005).

W kolejnych dziewięciu artykułach Habilitantka dokonuje analizy konstrukcji porównawczych, w których funkcję podstawy pełnią poszczególne kolory podstawowe (artykuły podaje chronologicznie):

Семантика и структура градационных конструкций с прилагательными со значением ахроматического цвета, „Мова” № 12, Odessa 2007.

Rosyjskie i polskie konstrukcje porównawcze z przymiotnikami nazywającymi barwę żółtą, (w:) *Barwa w języku, literaturze i kulturze*, red. E. Komorowska i D. Stanulewicz, Szczecin 2011.

Семантика и структура сравнительных конструкций с прилагательными со значением фиолетового цвета (на материале русского и польского языков), [w:] *Русистика и современность*, т. I, Санкт-Петербург 2011.

Семантика, структура и синтаксические функции русских и польских сравнительных конструкций с прилагательными, называющими красный цвет, [w:] *Коммуникативные параметры текста I*, red. A. Czapiga, Z. Czapiga, Rzeszów 2012.

W tym artykule omówiono także konstrukcje z nazwami odcieni koloru czerwonego – paśowym, purpurowym i rumianym.

Rosyjskie i polskie konstrukcje porównawcze z przymiotnikami nazywającymi barwę zieloną (semantyka i struktura), „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego”. Seria Filologiczna: Glottodydaktyka 4, Rzeszów 2012.

Rosyjskie i polskie konstrukcje porównawcze z przymiotnikami nazywającymi barwę niebieską, [w:] Barwa w języku, literaturze i kulturze, red. E. Komorowska i D. Stanulewicz, Szczecin 2012.

Семантика и структура сравнительных конструкций с прилагательными со значением розового цвета (на материале русского и польского языков), [w:] Коммуникативные аспекты грамматики и текста, ред. Z. Czapiga, A. Stasienko, Rzeszów 2013.

Rosyjskie i polskie konstrukcje porównawcze z przymiotnikami nazywającymi barwę pomarańczową (semantyka, struktura, składnia), „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego”. Seria Filologiczna: Glottodydaktyka 5, Rzeszów 2013.

Русские и польские сравнительные конструкции с прилагательными, называющими коричневый цвет, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego”. Seria Filologiczna: Glottodydaktyka 6, Rzeszów 2014.

We wszystkich dziewięciu artykułach jest powielany ten sam schemat prezentacji materiału (niewielkie różnice dotyczą zazwyczaj treści części wstępnej, gdzie Autorka ewentualnie podaje definicję koloru, rozważania na temat konstrukcji porównawczych. Na uwagę zasługują klarownie podane cele:

Określenie klas semantycznych obiektów porównywanych,

Określenie klas semantycznych obiektów porównujących,

Opis struktury gramatycznej wyrażeń porównawczych w obydwu językach.

Analiza zasadnicza jest prowadzona w trzech punktach:

Podstawa porównania

Obiekty porównywane

Obiekty porównujące.

Dodatkowo niektóre teksty jako cel dodatkowy zawierają charakterystykę funktorów (np. artykuł o kolorze zielonym, czerwonym, niebieskim) i omówienie funkcji syntaktycznych przymiotnika stanowiącego podstawę porównania (artykuł o kolorze czerwonym). Poszczególne teksty różnią się głównie materiałem empirycznym.

Artykuły, prezentujące poszczególne kolory, mają przemyślaną, przejrzystą strukturę, są nasycone treściowo. Teksty artykułów, co warto podkreślić, prezentują dobry styl naukowy i są napisane poprawnym językiem polskim lub rosyjskim. Literatura przedmiotu została wykorzystana adekwatnie do potrzeb. Podsumowania są dość skąpe.

Ostatni artykuł cyklu *Русские и польские сравнительные конструкции с прилагательными-цветообозначениями* stanowi podsumowanie wyników badań. Są przedstawione w sposób przejrzysty w tabelach. Autorka podaje też bogatą bibliografię, której

znaczna część nie jest przywoływana w tekście. Na 3 stronach „wykorzystano” 28 pozycji literatury, głównie na zasadzie wymienienia nazwisk lingwistów. Oczywiście dziewięć własnych artykułów należało wymienić z racji sporządzonych na ich podstawie tabel zawierających wnioski i dane statystyczne. Ale po co podawać długi spis literatury na temat konstrukcji porównawczych zamiast odesłać do poświęconego tej tematyce artykułu wprowadzającego „*Сравнительные конструкции в лингвистических исследованиях*”, w którym spis bibliografii zawiera 85 pozycji.

Kończąc ocenę osiągnięcia naukowego muszę stwierdzić, że, moim zdaniem, znacznie korzystniej byłoby przedstawić problematykę badawczą, dotyczącą konstrukcji porównawczych z nazwą koloru w funkcji podstawy porównania w formie monografii. Udałoby się wówczas uniknąć licznych „cyklicznych” powtórzeń identycznych informacji, np. definicji koloru, celów badań, wyjaśniania stosowanej terminologii, charakterystyki konstrukcji porównawczych czy struktury tekstu. Niemniej jednak walory poznawcze cyklu artykułów są godne odnotowania. Szkoda, że dr D. Chudyk żadnego z nich nie zamieściła w jakimś prestiżowym czasopiśmie językoznawczym.

3. Ocena pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Oprócz głównego osiągnięcia naukowego, po uzyskaniu stopnia doktora, Habilitantka wykazywała się znaczną aktywnością publikacyjną. Wydała autorską monografię, 3 rozdziały w monografiach zbiorowych, 28 artykułów, współredagowała 3 prace zbiorowe, sporządziła 2 recenzje, dokonała tłumaczenia dwóch tekstów literaturoznawczych. Częstkowe wyniki badań przedstawiła na 20 międzynarodowych konferencjach: czterech zagranicznych i 16 krajowych.

Wśród ocenianych prac można wyróżnić trzy cykle publikacji, w których Autorka skupiła się na roli przysłówków jako wykładników kwantyfikacji językowej, konstrukcjach porównawczych z przymiotnikami o różnym znaczeniu, konstrukcjach porównawczych z somatyzmami w funkcji obiektu porównywanego.

Zainteresowania problemami semantyki i składni przysłówków gradualnych zaowocowały publikacją wspomnianej już monografii. Jest to ważna praca, bowiem w polskiej literaturze rusycystycznej nie było takiego wieloaspektowego opracowania poświęconego tego typu rosyjskim i polskim przysłówkom, zwłaszcza w aspekcie porównawczym. Jako materiał exemplifikacyjny Autorka wykorzystwała liczne przykłady zaczerpnięte z literatury pięknej, co dodatkowo podnosi wartość tej monografii. W Zakończeniu znajdziemy ciekawe spostrzeżenia i wnioski dotyczące zasobów przysłówków

służących do wyrażania kategorii intensywności, kategorii dostateczności i kategorii kompletności. Poruszone też zostały problemy polsko-rosyjskiej ekwiwalencji w zakresie przysłówków. Z wiedzy tej, o charakterze ogólnym i konkretnym, mogą skorzystać, z dobrym skutkiem, tłumacze.

Zagadnienia semantyki i łączliwości przysłówków gradualnych w języku rosyjskim w porównaniu z językiem polskim były także przedmiotem dociekań w 24 artykułach opublikowanych m.in. w czasopiśmach „Przegląd Rusycystyczny”, „Studia Wschodniosłowiańskie”, „Acta Polono-Ruthenica” i innych, np. *Łączliwość przysłówków gradualnych z przymiotnikami nazywającymi cechy intelektualne oraz cechy charakteru w języku rosyjskim w porównaniu z językiem polskim*, „Przegląd Rusycystyczny” 2001, № 2; *Łączliwość przysłówków gradualnych z przysłówkami ze znaczeniem zewnętrznych przejawów cech charakteru istot żywych w języku rosyjskim w porównaniu z polskim*, „Studia Wschodniosłowiańskie, t. 2, Białystok 2002; *Łączliwość przysłówków gradualnych z przysłówkami ze znaczeniem stanów psychicznych fizjologicznych istot żywych oraz ich zewnętrznych przejawów w języku rosyjskim w porównaniu z polskim*, „Przegląd Rusycystyczny”, 2004; *Łączliwość przysłówków gradualnych z przysłówkami parametrycznymi modalnymi w języku rosyjskim w porównaniu z polskim*, „Acta Polono-Ruthenica” VII, 2002; w wydawnictwach polskich i zagranicznych ośrodków akademickich, np. *Łączliwość przysłówków gradualnych z przymiotnikami temporalnymi w języku rosyjskim w porównaniu z językiem polskim*, [w:] *Pragmatyczne aspekty opisu języków wschodniosłowiańskich*, Katowice 2003; *Сочетаемость градуальных наречий с глаголами – названиями процессов в русском и польском языках*, „Мова. Науково-теоретичний часопис”, Одеса 2003; *Семантика и структура градационных конструкций с параметрическими прилагательными с временным значением (на материале русского и польского языков)*, Санкт-Петербург 2008, i wiele innych.

Przedstawione do oceny prace dr D. Chudyk są napisane zgodnie z przyjętą konwencją i zasadami pisania prac naukowych. Habilitantka ma dobrze opanowany warsztat badawczy i operuje poprawnym językiem rosyjskim i polskim.

4. Ocena działalności popularyzatorskiej, redakcyjnej, dydaktycznej, organizacyjnej i współpracy międzynarodowej

Pozytywnie należy ocenić aktywność konferencyjną Habilitantki. Jak wynika z podanego zestawienia, uczestniczyła z referatami w 23 konferencjach, w tym w 20 po uzyskaniu stopnia doktora. Wykazała się też stosownymi umiejętnościami jako

współorganizator cyklicznych konferencji z serii *Rusycystyka i Współczesność* na uczelni macierzystej.

Swoją wiedzę i kompetencje dydaktyczne pogłębiała w zagranicznych ośrodkach uniwersyteckich. W ramach programu Erasmus prowadziła zajęcia w Wyższej Szkole w Nyiregyhazie na Węgrzech i na Uniwersytecie w Tromsø w Norwegii. Uczestniczyła w wizycie studyjnej na Uniwersytecie Harvarda.

Działalność popularyzatorską prowadzi też jako członek Polskiego Towarzystwa Rusycystycznego.

Posiada doświadczenie w pracy redakcyjnej. Współredagowała tom 4 (2012) i 7 (2015) *Zeszytów Naukowych Uniwersytetu Rzeszowskiego*. Seria Filologiczna: Glottodydaktyka oraz poświęconą Profesor Zofii Czapidze księgę jubileuszową zatytułowaną *Z badań nad językami europejskimi w aspekcie synchronicznym i diachronicznym* (Szczecin 2015).

Dr D. Chudyk posiada duże doświadczenie dydaktyczne. W Instytucie Filologii Rosyjskiej na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych prowadziła zajęcia z różnych przedmiotów językoznawczych (Gramatyka opisowa współczesnego języka rosyjskiego, Wstęp do językoznawstwa, Praktyczna nauka języka rosyjskiego, Zmiany we współczesnym języku rosyjskim, seminaria magisterskie i licencjackie). Od pewnego czasu specjalizuje się w przedmiotach translatorycznych. Jest to cenna specjalność ze względu na ważną rolę działalności tłumaczeniowej w kontaktach międzynarodowych, a zarazem ze względu na duże potrzeby dydaktyczne w tym zakresie. Warto podkreślić osiągnięcia Habilitantki w kształceniu młodej kadry, o czym świadczy 34 wypromowanych magistrów i 49 licencjatów na Uniwersytecie Rzeszowskim oraz 15 licencjatów w PWSZ w Przemyślu.

Dr D. Chudyk brała aktywny udział w pracach organizacyjnych na rzecz Instytutu i Wydziału, m.in. była koordynatorem Modułowym ds. Opracowania Programów zgodnie z Krajowymi Ramami Kwalifikacji (moduły translatoryczny i językoznawczy), koordynatorem praktyki zawodowej w zakresie translatoryki. Wielokrotnie pełniła funkcję sekretarza (lub członka) Komisji Rekrutacyjnej w Instytucie, później Katedrze Filologii Rosyjskiej, była członkiem Rady Katedry Filologii Rosyjskiej, a także organizatorką Festiwalu Języka Rosyjskiego.

Za osiągnięcia w pracy naukowej i innych formach działalności otrzymała nagrodę rektora WSP w Rzeszowie i medal srebrny za długoletnią służbę.

***

Dorobek naukowy dr Doroty Chudyk jest wystarczający pod względem ilościowym, ale głównie ma charakter materiałowy. Niemniej jednak opublikowane prace posiadają niekwestionowaną wartość poznawczą i świadczą o tym, że ich Autorka jest ukształtowanym samodzielnym badaczem i dysponuje szeroką, rzetelną wiedzą w zakresie badanej problematyki. Potrafi wyciągać wnioski i formułować uogólnienia o charakterze teoretycznym. Brak publikacji w renomowanych, indeksowanych czasopismach, brak udziału w grantach i naukowych projektach badawczych oraz uwagi krytyczne, zawarte w niniejszej recenzji, nie dyskwalifikują całości dorobku.

Biorąc pod uwagę całokształt działalności dr Doroty Chudyk, a mianowicie dorobek naukowo-badawczy, udział w życiu naukowym uczelni macierzystej i poza nią, uczestnictwo w krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych, osiągnięcia dydaktyczne i udział w pracach organizacyjnych na rzecz uczelni, jestem skłonna przychylić się do wniosku o nadanie Jej stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych w dziedzinie językoznawstwo.

Białystok, 15.02.2019

